

Ostrowska, Teresa

Problemy historii nauk lekarskich na symposium historyków prasy

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 13/3, 744-745

1968

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Częściowo problematyki historii techniki dotyczyły dwa referaty Komisji Historii Sztuki: dr inż. J. Habeli *Problemy ustalania autorstwa związane z działalnością Antoniego van Obbergena na obszarze Wielkiego Pomorza*³ i dra inż. R. Massalskiego o budynku szpitala św. Ducha w Gdańsku⁴.

W Komisji Fizjograficznej prof. T. Sulma i dr Z. Schwarzwowa przedstawili referat *Z dziejów botaniki na Pomorzu Gdańskim*.

W grudniu 1967 r. Wydział II Towarzystwa zorganizował uroczyste posiedzenie naukowe, poświęcone Marii Skłodowskiej-Curie w setną rocznicę jej urodzin⁵.

Zygmunt Brocki

PROBLEMY HISTORII NAUK LEKARSKICH NA SYMPOZJUM HISTORYKÓW PRASY

W dniach 6—9 grudnia 1967 r. odbyło się w Warszawie i Krakowie pierwsze sympozjum poświęcone dziejom czasopiśmiennictwa w Polsce i metodom jego badania, zorganizowane przez Pracownię Historii Czasopiśmiennictwa Polskiego XIX i XX wieku PAN i Ośrodek Badań Prasoznawczych RSW „Prasa”.

Udział w obradach wzięło około 120 historyków prasy i osób zainteresowanych z terenu całej Polski. Obecni byli również goście zagraniczni.

Historię czasopism naukowych medycznych przedstawiła dr Teresa Ostrowska w referacie *Prasa medyczna XIX wieku*, a koreferaty opracowali: mgr Wiesława Gądek *Bibliografia czasopism lekarskich*, dr Mieczysław Jesionowski *Wojskowa prasa lekarska i prasa stomatologiczna w Polsce*, dr Konrad Millak *Historia prasy weterynaryjnej w Polsce* i mgr Edmund Szyszko *Polska prasa farmaceutyczna (1820—1962)*.

Referenci przedstawili rozwój historyczny i charakter czasopism medycznych w Polsce w wiekach XIX i XX. Stwierdzili, że „badania nad historią czasopiśmiennictwa lekarskiego są związane z badaniami nad historią nauki i niezbędne dla pełnego rozeznania jej rozwoju i wpływu na kulturę narodową” (dr Millak), w związku z czym należałoby zbadać w jakim stopniu odzwierciedlały one rozwój nauki i w jakim stopniu same przyczyniały się do jej rozwoju. Postulowali opracowanie bibliografii retrospektywnej i słowników biograficznych lekarzy, farmaceutów i stomatologów (*Słownik biograficzny weterynarzy* ukazał się już w opracowaniu dra Millaka). Sugerowali również stworzenie ośrodka badawczego czasopiśmiennictwa naukowego, co umożliwiłoby koordynację poszukiwań materiałów źródłowych przez przedstawicieli różnych dyscyplin, zapobiegłoby dublowaniu pracy i ułatwiłoby badania w zakresie historii nauki. Zwrócili również uwagę, że „badania nad historią czasopiśmiennictwa weterynaryjnego powinny być prowadzone w ramach badań nad historią

³ Por. notatkę o pracy doktorskiej J. Habeli *Antonis van Obbergen, architekt i fortyfikator flamandzki z przełomu XVI i XVII w.*, w nrze 4/1965 „Kwartalnika”, s. 675. Warto przypomnieć, że w czasie dyskusji na obronie tej pracy wyrażono wątpliwość, czy należy mówić i pisać *Antonis van Obbergen*, czy też używać formy *Antoni*. Autorka pracy odpowiedziała wówczas, że według niej należy używać formy oryginalnej, tj. obcej. Nie było to słuszne stanowisko. Prof. W. Doroszewski np. zwraca uwagę, że „polonizacja formy imienia jest zrozumiała jako objaw nawiązania pewnego kontaktu wewnętrznego z osobą dane imię noszącą” (*O kulturę słowa*, Warszawa 1964, s. 678). *Van Obbergen* jest postacią tak blisko związaną z Polską, Pomorzem, Gdańskiem, że polonizacja jego imienia jest w pełni uzasadniona. Jak widzimy, w tytule referatu przedstawionego w Gdańskim Towarzystwie Naukowym *van Obbergen* jest już *Antonim*.

⁴ Por. notatkę *Historyczne i medyczne aspekty architektury szpitalnej* w nrze 2/1967 „Kwartalnika” (s. 446), gdzie przedstawiona jest praca S. Porębowicza o tymże szpitalu gdańskim.

⁵ Szczegóły tego posiedzenia są podane w niniejszym numerze na s. 722.

czasopiśmiennictwa lekarskiego. W bibliografiach ogólnych prace publikowane w czasopismach weterynaryjnych powinny być ustawiane jako poddział *Weterynaria*, w ramach działu *Nauki lekarskie*, a nie w dziale *Nauki rolniczo-leśne*, jak to ma miejsce od 1952 r." (dr Millak).

Materiały sympozjalne częściowo ukazały się już w zbiorze *Historia prasy polskiej a kształtowanie się kultury narodowej* (Warszawa 1967), pozostałe są w druku.

Teresa Ostrowska

W PIĘTNASTOLECIE ŚMIERCI PROF. EDWARDA WARCHAŁOWSKIEGO

W dniu 6 marca 1968 r. odbyła się w Muzeum Techniki NOT w Warszawie zorganizowana przez Stowarzyszenie Geodetów Polskich uroczystość poświęcona pamięci prof. Edwarda Warchałowskiego (1885—1953), wybitnego geodety, uczonego i pedagoga, legitymującego się w swym bilansie życiowym 44-letnią pracą naukową i dydaktyczną oraz rozległą działalnością zawodową i społeczną¹.

Na program uroczystości złożyły się referaty: prof. Czesława Kameli *Życie i twórczość prof. E. Warchałowskiego*, i mgr inż. Wojciecha Krzemińskiego *W 20 lat po ukazaniu się pracy „Triangulacja nowego typu”* oraz otwarcie wystawy *Edward Warchałowski — uczoney, pedagog, działacz*, zawierającej pamiątki po zmarłym w postaci fotografii, dyplomów, aktów nominacyjnych, podręczników, publikacji itp. Zarówno w referatach, jak i w tematyce wystawy dominował akcent biograficzny przy wszechstronnym naświetleniu bogatego dorobku prof. Warchałowskiego, a zwłaszcza jego wpływu na rozwój polskiej geodezji.

Gdy w 1921 r. Edward Warchałowski wracał do Polski, był już autorem poważnych publikacji naukowych i profesorem zwyczajnym Konstantynowskiego Instytutu Mierniczego w Moskwie. W Warszawie włączył się do prac przy organizowaniu Wydziału Geodezji Politechniki Warszawskiej, gdzie objął początkowo Katedrę Miernictwa I, a następnie Geodezji Wyższej.

W latach 1924—1933 był on dziekanem połączonych wydziałów: Inżynierii Wodnej i Geodezji, a w latach 1933—1936 rektorem Politechniki Warszawskiej.

W związku z nasilaniem się w Polsce po pierwszej wojnie światowej prac triangulacyjnych opublikował w 1931 r. prof. Warchałowski oryginalną metodę wyrównania sieci wypełniających; opracowanie to: *Wyrównanie triangulacji jako obserwacji pośrednich* znalazło rozległe zastosowanie w praktyce i zostało przyjęte przez Wojskowy Instytut Geograficzny jako wzorcowe. Dwie inne prace: *Triangulacja Warszawy*, w której po raz pierwszy w naszej literaturze geodezyjnej została opracowana i uzasadniona metoda „grupowego” wyrównania, oraz *Niwelacja precyzyjna Warszawy* stały się swego rodzaju pierwowzorami przy pomiarze miast polskich.

W okresie okupacji hitlerowskiej prof. Warchałowski kierował Szkołą Budownictwa Lądowego i Wodnego w Warszawie, dającą możliwości prowadzenia tajnego nauczania na szczeblu wyższym.

Po wyzwoleniu kraju piastował znów w latach 1945—1952 godność rektora Politechniki Warszawskiej, przyczyniając się walcnie do jej odbudowy i rozbudowy. Równocześnie zajmował inne odpowiedzialne stanowiska: w latach 1945—1949 dyrektora Geodezyjnego Instytutu Naukowo-Badawczego, a w latach 1949—1951 — prezesa Głównego Urzędu Pomiarów Kraju. Był też pierwszym przewodniczącym Komitetu Geodezji PAN.

Na szczególną uwagę zasługuje plon ostatniego okresu działalności naukowej prof. Warchałowskiego.

¹ Por. w nrze 4/1963 „Kwartalnika” (s. 617) informację o *Dziesiątej rocznicy śmierci prof. Warchałowskiego*.